

Časopis *Pregled* (1910-2020)

Rijetki su časopisi u Bosni i Hercegovini sa stogodišnjom tradicijom izlaženja, kakav je slučaj sa *Pregledom*, časopisom pokrenutim u Sarajevu februara 1910. godine, da bi se ove, 2020. godine, navršilo 110 godina od njegovog pokretanja.

„List za nauku i socijalni život“, kako je prvobitno stajalo u njegovom podnaslovu, pojavio se nakon što je odobrena molba za izdavanje dozvole za pokretanje lista *Pregled* januara 1910. godine. Potpisnici molbe bili su Vasilj Grgić i Risto Radulović. Prvi broj *Pregleda* izašao je 1. februara 1910. u Sarajevu. Vlasnik lista bio je Vasilj Grgić, a odgovorni urednik dr. Jefto Dedijer. List je štampan u Srpskoj dioničarskoj štampariji.

Svojim duže nego stogodišnjim trajanjem *Pregled* značajno svjedoči o svome udjelu u štamparskoj i izdavačkoj djelatnosti Bosne i Hercegovine, bivajući sve vrijeme svojevrsni kulturni fenomen i nezamjenjivi svjedok društvenih kretanja i naučne misli na bh. prostoru. Ovaj jubilej je osobito važan za bosanskohercegovačku akademsku zajednicu jer odslikava uspone i padove razvoja bh. društva u dugom vremenskom periodu, zbog čega je nezaobilazan izvor podataka za raznovrsna istraživanja.

Svaki časopis je važno svjedočanstvo vremena u kojem djeluje jer u sebi sjedinjuje arhivsku (memorijsku), komunikacijsku i institucionalnu funkciju, pa je i časopis *Pregled* analiziran u tim dimenzijama. Svaka od pomenutih funkcija časopisa je osobito važna, a one su neraskidivo povezane.

Memorijska funkcija časopisa je svjedočanstvo o vremenu u kome djeluje. Časopis *Pregled* je svjedočanstvo o međusobno povezanim kulturnim, jezičkim, vjerskim i etničkim zajednicama, koje omogućava razumijevanje njihovih kompleksnih kulturnih i društvenih oblika ponašanja, utemeljenih u često kontradiktornim i raznorodnim sredinama, što je društvena zbilja bosanskohercegovačkog društva. Bilježeći događanja od austrougarskog perioda, preko nastanka dviju Jugoslavija, do samostalne Bosne i Hercegovine, nastajali su tekstovi koji svjedoče o svim društvenim, ekonomskim, političkim i kulturnim zbivanjima na ovom prostoru. Pokretanje časopisa vezano je uz početak 20. stoljeća u kojemu su se: „zabila dva velika svjetska rata, dvije velike revolucije (Oktobarska i Kineska), nastala dva velika vojna bloka, srušen Berlinski zid i nestao socijalizam kao

poredak i sistem koji je egzistirao skoro sedamdeset i pet godina i koji je građen za vječnost.“ (Fočo, 2003, str. 6)

I upravo historijska dešavanja na svjetskoj i domaćoj sceni obilježila su periode pojavljivanja i gašenja ovog časopisa. Prva faza njegovog izlaženja je u austrougarskom periodu od 1910. do kraja 1913. godine (pred početak Prvog svjetskog rata 1914.). U tekstu pod naslovom *Sto godina univerzitetskog časopisa Pregled*, ovaj period označen je kao pionirski, odnosno utemeljiteljski, „kad je časopis pustio svoje korijene u Sarajevu“. (2010, str. 5)

U periodu Prvog svjetskog rata časopis nije izlazio i pojavljuje se ponovo u januaru 1927. godine i trajat će do marta 1941. godine, kad prestaje sa izlaženjem, što je druga faza izlaženja časopisa. Njegovi urednici su bili Gojko Krulj, a zatim Jovan Kršić.

Nakon Drugog svjetskog rata, već u maju 1946. *Pregled* se ponovo pojavljuje i izlazi do septembra 1949. godine. Time počinje treće razdoblje izlaženja časopisa. Pokreće ga nekadašnji urednik Todor Kruševac i književnici Skender Kulenović i Nika Miličević. U 1948. i 1949. godini glavni i odgovorni urednik bio je Drago Krndija. Krajem 1949. godine *Pregled* prestaje da izlazi uz obrazloženje: “da je problematika koju je on do tada tretirao obuhvaćena novim časopisima, izuzev pitanja iz ekonomskog života, ali pošto će uskoro biti formiran Ekonomski institut, redakcija smatra da će taj institut svojim publikacijama tretirati privredne probleme“ (Fočo, 2010, str. 8).

Nakon četverogodišnje pauze u januaru 1953. godine *Pregled* ponovo kreće sa izlaženjem: „zahvaljujući entuzijazmu i odvažnosti nekolicine ljudi“. (2010, str. 5): Urednici u periodu od 1953. do 1968. godine bili su: Hasan Brkić, Mladen Čaldarević, Blaže Đurevski i Enver Redžić. Šezdesete godine prošlog stoljeća donijele su niz pobuna u cijelom svijetu, a na području bivše Jugoslavije i poznate studentske proteste. Prema tvrdnji Foče *Pregled* je imao značajnu ulogu u oblikovanju ideja i kritici društva (2003, str. 8) i zato je prebačen pod okrilje Univerziteta 1967. godine. Urednici u narednom periodu su bili: Besim Ibrahimpašić, Arif Tanović, Fuad Muhić, Franjo Kožul, Radovan Milanović i Džemal Sokolović. Časopis izlazi do 1991. godine.

Četvrta serija ili faza izlaženja *Pregleda* je od 2003. godine, kad je Univerzitet u Sarajevu ponovo preuzeo njegovo pokretanje. Glavni i odgovorni urednik bio je Salih Fočo, zatim Mirko Pejanović, Mustafa Imamović i Senadin Lavić. Glavni i odgovorni urednik Supplement-a iz

2018. bio je Rifat Škrijelj. Časopis *Pregled* se od 2009. godine indeksira u bazama podataka Index Copernicus International i EBSCO, te se od 2010. godine arhivira u CEEOL-u.

U svom dugogodišnjem izlaženju *Pregled* je postao i jedna vrsta hronike, svjedočeci o turbulentnim vremenima, ali i mapirajući ljude koji su bili akteri tih dešavanja i stvorili jedinstvenu komunikacijsku mrežu. Analiza komunikacijske funkcije časopisa svakako bi pokazala vrlo važnu komunikacijsku mrežu ljudi, institucija, tema, tekstova i percepcije časopisa. Nažalost, takva bibliometrijska analiza tek bi trebala biti urađena, a mapiranje tekstova i autora urađeno je u do sada objavljenim bibliografijama, te je prilog tome i ova Bibliografija.

Prva bibliografija časopisa *Pregled* nastala je 1967. godine kao *Bibliografija „Pregleda“ 1910-1912; 1927-1941* u izdanju Narodne biblioteke Bosne i Hercegovine. Druga, *Bibliografija Pregleda (1910-1978)*, objavljena je u časopisu *Pregled* u broju 12. iz 1978. godine i priredio je Seid Prašo. Selektivna bibliografija radova časopisa *Pregled*, u ovom slučaju književnih priloga, štampana je u *Bibliografija književnih priloga u listovima i časopisima Bosne i Hercegovine: 1850- 1918.* u izdanju Instituta za jezik i književnost 1991. godine.

Cjelokupan opus bibliografskog mapiranja *Pregleda* zaokružen je izradom Bibliografije za period od 2003. do 2020. čijia je sastavljajčica prof. dr. Lejla Hajdarpašić. Naravno, time bibliografski opus o časopisu *Pregled* neće biti završen, ali će predstavljati reprezentativan korpus za daljnja istraživanja.

Prilog tome su i tekstovi u kojima se prikazivao i analizirao sadržaj priloga časopisa i pisalo o njemu sa raznih aspekata. Ti tekstovi su osobito važni jer odlikavaju vrijeme u kojem nastaju, te predstavljaju neizostavan kontekst za razumijevanje uloge *Pregleda* u bosanskohercegovačkoj naučnoj produkciji. *Pregled* nesumnjivo predstavlja važan događaj u kulturnoj historiji, pa time i historiji pisma, knjige i izdavaštva o kome pišu: Slavko Simić u tekstu *Uloga “Pregleda” u kulturnom životu Sarajeva.* O *Pregledu* se piše i u monografiji *Kultura i umjetnost u BiH pod austrougarskom upravom*, nastaloj u redakciji Riste Besarevića. Vjekoslava Hunska analizira *Pregled u prvim godinama izlaženja: 1910-1912.*, i objavljuje tekst u *Pregledu*, dok Franc Cengle analizira ulogu *Pregleda* u djelu *Marksizam i antifašizam u Bosni i Hercegovini 1935-1937.*

U tekstu Amre Rešidbegović *Ka univerzalnoj informaciji i komunikaciji o Pregledu* se govori u sklopu pojave štamparija u Bosni i Hercegovini. Mitar Papić je u dva navrata pisao o časopisu u radovima: *Šezdeset godina časopisa Pregled* i *Jubilej časopisa Pregled*, objavljenim u publikaciji *Tragom kulturnog nasljeđa*.

Razumijevanje društvenog, kulturnog i političkog konteksta u kome nastaje i razvija se *Pregled* nije moguće bez trotomne monografije Muhsina Rizvića *Književni život Bosne i Hercegovine između dva rata* i polemičkog teksta koji je u povodu tog teksta napisao Slaviša Tutnjević pod naslovom *Monopolska osovina Kršić-Pregled-Grupa sarajevskih književnika*, objavljenog u *Pregledu*, koji jasno pokazuje već tada različite uloge i recepcije *Pregleda* i najavljuje jedno novo vrijeme u kritičkom mišljenju u Bosni i Hercegovini i ulozi ovog časopisa.

Pregledni rad o nastanku časopisa *Pregled* dao je i Salih Fočo u tekstu *Uvodna riječ*, objavljenom povodom ponovnog pokretanja časopisa 2003. godine. U niz prigodničarskih i tekstova u autorstvu glavnih i odgovornih urednika ili redakcije spada i tekst *Stotinu godina univerzitetskog časopisa*, objavljen 2010. godine. Cilj ovog popisa nije bio nastanak skrivene bibliografije, nego ilustracija o recepciji časopisa.

U institucionalnom smislu to je časopis koji je prošao dug put od privatnog lista do univerzitetskog naučnog časopisa. U prvoj fazi izlaženja bio je društvena, politička i kulturna revija. Od od 1927. u podnaslovu se navodi da je to „Časopis za politički i kulturni život“. Od 1929. godine do kraja izlaženja nema podnaslova u zaglavlju nad tekstom, samo stoji naznaka da je to: „Mjesečna književna revija“, Književna revija“, Mjesečna kulturna revija“, a od od jula 1933. do kraja ovog (drugog) razdoblja izlaženja to je „Časopis za politički i kulturni život“. Treći period izlaženja *Pregleda* počinje godinu dana po oslobođenju Jugoslavije, 1946. godine. Časopis *Pregled* tada nema podnaslova, ali njegova numeracija počinje sa Sv.1, Knj.I, Godina 1, maj 1946., najavljujući tako novu eru časopisa. Od početka 1967. godine časopis *Pregled* postaje časopis za društvena pitanja.

Napomene uz Bibliografiju *Pregleda*

Izrada svake bibliografije predstavlja izazov i uvijek novo iskustvo s kojim se njena priređivač/ica susreće. Uloga bibliografa/fkinje u komunikacijskoj strukturi znanja je autorska u smislu produkcije novog znanja i novih informacija i preuzima odgovornost za izrađeno autorsko djelo. U ovom

slučaju odgovornost je veća, jer priređivačica u izradi bibliografije slijedi dobre tradicije i nastavlja već započeti posao dovršavajući bibliografski opis za treći period izlaženja časopisa *Pregled*.

Nastavljajući rad na izradi bibliografije za treći period izlaženja *Pregleda* (period nakon Drugog svjetskog rata do agresije na BiH 1992.) ova bibliografija obuhvata period od 1979. do 1991. godine. U trećoj fazi izlaženja časopisa od 1979. do 1991. godine Redakcija prati dotadašnju profilaciju časopisa kao naučnog. U tom periodu glavni i odgovorni urednici su bili: Fuad Muhić (od 1979. do 1982.), Franjo Kožul (od 1983. do 1985.), Radovan Milanović (od 1986. do 1989.) i Džemal Sokolović (od broja 6-7 1989. do 1991.) Posljednji broj bio je 9-10 1990. godine, nakon čega se *Pregled* ponovo gasi, da bi ponovo bio pokrenut tek 2003. godine.

Izrađena bibliografija prema vremenu nastajanja spada u retrospektivne bibliografije, a prema načinu opisa ona je opisna i djelimično anotirana bibliografija. Ona je također i „tematska“ bibliografija jer prati raspored građe po rubrikama, unutar toga abecedno poredanim bibliografskim jedinicama.

ČLANCI

IZ ISTORIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZ KULTURNE ISTORIJE

IZ KULTURNE ISTORIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZ NAŠE NOVIJE EKONOMSKE MISLI

IZVODI IZ DISKUSIJE

LIKOVNI REVOLUCIONARA

LIKOVNI SAVREMENIKA

MEĐUNARODNI PREGLED

NAUČNI SKUP "CKJ I SOCIJALISTIČKA REVOLUCIJA"

ODJECI

OKRUGLI STO

OSVRTI

OSVRTI I PRIKAZI

POLEMIKE

POVOD

PREVODI

PRIKAZ

PRIKAZI

PRILOZI

PRILOZI I OSVRTI

SARAJEVO 84.

SOCIJALISTIČKA MISAO - NASLJEĐE
TEMATSKI DIO
TEMATSKI DIO: SAMOUPRAVLJANJE - PUT OSLOBOĐENJA RADA
TEMATSKI DIO: SAVREMENI MEĐUNARODNI USLOVI I BORBA
ZA SOCIJALIZAM U SVETU
TEMATSKI BROJ POSVEĆEN SMRTI JOSIPA BROZA TITA
ŽIVOT
NERUBRICIRAN

Bibliografija je rađena ručno, odnosno sve bibliografske jedinice popisane su *de visu* uz korištenje softvera za upravljanje referencama ProCite. Bibliografija sadrži ukupno 1499 bibliografskih referenci, a prati je i Registar autora.

Za bibliografsku obradu, u okviru specijaliziranog alata, korišten je *Journal Article* ulazni formular, a za potrebe izrade bibliografije u programu je kreiran poseban bibliografski stil. Kod strukturiranja izlaznog bibliografskog stila vodilo se računa o potpunosti i preglednosti bibliografskih jedinica, s težištem na pojednostavljenoj interpunkciji u odvajanju pojedinačnih elemenata opisa:

01 Author, Analytic|.04 Article Title| // 10 Journal Title /| 30 Series Editor.|
18 Place of Publication:|19 Publisher Name.|22 Volume ID /|24 Issue ID |20
Date of publication,|25 Page(s)|.
Notes: 42 Notes.

Bibliografski zapisi sadrže podatke o: autoru / autorima, prevodiocu / prevodiocima, naslovu, podnaslovu, nazivu časopisa, imenu i prezimenu urednika, mjestu izdanja, izdavaču, tomu, broju i godini izdavanja, broju stranica, bibliografski značajnim napomenama.

Kod unošenja elemenata u pojedina polja ulazne maske, naprimjer polje autora, naslova, napomene itd. slijeđeni su propisi Konsolidiranog ISBD-a, međunarodnog standarda za bibliografski opis, ali je konsultiran i standard BAS ISO 690 : 2016 Informacije i dokumentacija – Smjernice za izradu bibliografskih referenci i citiranje informacijskih izvora.

Likovni prilozi nisu obuhvaćeni bibliografijom, a njih je i u ovoj seriji popisa bio priličan broj, jer to ni dosad nije bila praksa priređivača.

Numeriranje godišta knjiga (volumena) i svezaka (brojeva) vršeno je onako kako je numerirano na građi. Na isti način je postupljeno i sa stranicama, s tim što se na eventualne greške upozoravalo riječju sic! Stavljenoj u četvrtastu zagradu [sic!].

Rubrike su koje su navedene su grafički istaknute, kao i imena autora priloga, početna riječ korporativnog tijela ili u anonimnim djelima početak naslova teksta. Posebnu grupu priloga u bibliografiji čini rubrika *Nerubriciran* u kojoj su smješteni radovi koji nisu u časopisu bili razvstani po rubrikama.

Manji broj autora su svoje članke potpisivali incijalima. Razrješenje incijala je urađeno kad je god bilo moguće i davano je u bibliografskoj referenci, kao i u Registru autora.

Uz bibliografiju je dat i abecedni registar autora i prevodilaca. Pored svakog imena autora i prevodioca su navedeni brojevi bibliografskih referenci, a za prevedene članke u četvrtastoj zagradi je stavljno prev. [prev.]. Naprimjer: Džaka, Bećir. 892 [prev.].

U registru nisu ujednačavani različiti oblici autorovog imena nego su preuzimani onako kako se nalaze na građi, jer bi to zahtijevalo sasvim drugačiji pristup u izradi bibliografije, te se može reći da nije u potpunosti ispoštovana bibliografska kontrola autorstva. Razlog zbog koga to nije urađeno je nepostojanje adekvatnih baza normativne kontrole, te bi takav posao iziskivao mnogo vremena, a preuzimanje podataka sa građe ispostavilo se sasvim korektno za izradu registra, jer nije došlo do raspršivanja autorskog opusa koji je štampan u časopisu.

Naprimjer: Dabić, Bogdan. 107, 947, 948, 949, 950, 951

Dabić, Bogdan L. 108, 109, 110, 111, 112, 113, 206 [prev.] 671, 820, 883 [prev.], 889 [prev.], 897 [prev.], 952, 953, 1263 [prev.]

Na kraju želim zahvaliti prof. dr. Lejli Hajdarpašić, koja je pomogla da bibliografija bude urađena u programu ProCite, njenoj pomoći u organiziranju objavljivanja bibliografije, kao i profesionalnom sagovorniku sa kojim sam dijelila sve dileme u procesu njene izrade. Zatim želim zahvaliti Fuadi Muslić, prof., bez čije pomoći na Univerzitetu bi ova bibliografija u objavljivanju vjerovatno imala daleko više poteškoća. Također, želim zahvaliti i Rektoruru prof. dr. Rifatu Škrijelju i njegovom timu, kao i glavnom i odgovornom uredniku *Pregleda* prof. dr. Senadinu Laviću, koji su svesrdno podržali objavljivanje Bibliografije časopisa *Pregled*.

Literatura:

1. Bibliografija Pregleda 1910-1912; 1927-1941. (1967). Sarajevo: Narodna biblioteka Bosne i Hercegovine.
2. Bibliografija književnih priloga u listovima i časopisima Bosne i Hercegovine: 1850- 1918. Knj. 1-4. (1991). Sarajevo: Institut za jezik i književnost.
3. Cengle, F.1972. Marksizam i antifašizam u Bosni i Hercegovini 1935-1937. Sarajevo: Oslobođenje.
4. Fočo, S. 2003. Uvodna riječ. Pregled.1-2 , str. 5-11
5. Hunski, V.1986. Pregled u prvim godinama izlaženja: 1910-1912. Pregled. 76 (2-3), str. 283-287.
6. Kultura i umjetnost pod austrougarskom upravom. 1968. Redaktor Risto Besarović. Sarajevo: Arhiv Bosne i Hercegovine.
7. Lavić, Senadin. 2010. Stotinu godina univerzitetskog časopisa Pregled. Godišnjak Preporoda. 10, str 164-165.
8. Papić, M. 1976. Jubilej časopisa Pregled. U: Tragom kulturnog nasljeđa. Sarajevo: Svjetlost, str. 211-228.
9. Papić, M. 1970. Šezdeset godina časopisa Pregled. Prilozi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Sarajevu. 6, str. 205-2016. Dostupno na <http://iis.unsa.ba/prilozi-br-6/> (1.11.2020)
10. Prašo, S. Bibliografija (1910-1978). (1978). Pregled. 67, 12.
11. Rešidbegović, A. 2014. Ka univerzalnoj informaciji i komunikaciji. Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine.
12. Rizvić, M.1980. Književni život Bosne i Hercegovine između dva rata. Knj. I-III. Sarajevo: Svjetlost, 1980.
13. Simić, Slavko. Uloga Pregleda u kulturnom životu Sarajeva. Bibliotekarstvo. 6, 2, 1960, str 13-28.
14. Stotinu godina univerzitetskog časopisa Pregled: Riječ uredništva 2010. Pregled. 51(1), str. 5-6.
15. Tutnjević, S. (1989). Monopolska osvina Kršić-Pregled-Grupa sarajevskih književnika. Pregled. 79 (8-9), str. 663-690.